

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 244/2019
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Α΄ Τακτική Ολομέλεια
Συνεδρίαση της 5^{ης} Δεκεμβρίου 2019**

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Ιωάννης-Κωνσταντίνος Χαλκιάς, Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Βασιλική Δούσκα, Νικόλαος Μουδάτσος, Στέφανος Δέτσης, Ευγενία Βελώνη, Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Αντιπρόεδροι του Ν.Σ.Κ., Θεόδωρος Ψυχογιός, Νίκη Μαριόλη, Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Δημήτριος Χανής, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Αλέξανδρος Ροϊλός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Σταύρος Σπυρόπουλος, Βασίλειος Καραγεώργος, Πέτρος Κωνσταντινόπουλος, Χρήστος Μητκίδης, Διονύσιος Χειμώνας, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελος Μαρίνης, Ιουλία Σφυρή, Κωνσταντίνος Ζαμπάρας και Νικόλαος Μουκαζής, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Θεοδώρα Καραχάλιου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος: Το έγγραφο, με αριθμό πρωτ. ΑΤΝΕΔΕ 0008948 ΕΞ 2016/17-3-2016 του Υπουργείου Οικονομικών/Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας/Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών/Αυτοτελές Τμήμα Νομοθετικού Έργου και Δικαστικών Ενεργειών, όπως συμπληρώθηκε με το έγγραφο, με αριθμό πρωτ. Α.Π.11800 ΕΞ 2019/15-

2-2019 του Υπουργείου Οικονομικών/Γενική Γραμματείας Δημόσιας Περιουσίας/Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών/Τμήμα Βα.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται, σε ποια πρόσωπα (φυσικά ή νομικά) θα πρέπει να επιβληθεί ο καταλογισμός ποσού, λόγω της διαχείρισης κοινωφελούς περιουσίας για σκοπό διαφορετικό από αυτόν για τον οποίο διατέθηκε, από τριμελή επιτροπή αποτελούμενη από τον Αρχιεπίσκοπο Κρήτης και δύο ιερομόναχους, από τους οποίους έχει αποβιώσει ο Αρχιεπίσκοπος και ο ένας ιερομόναχος.

Στο παραπάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τακτική Ολομέλεια) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Ο ιερομόναχος Π. Χ, με την ιδιόγραφη διαθήκη του, με ημερομηνία 30-07-1976 η οποία δημοσιεύτηκε με το πρακτικό με αριθμό 31/1978 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, κατέστησε κληρονόμο του το (τότε) υπό ανέγερση Γηροκομείο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης. Η Αρχιεπισκοπή ορίστηκε εκπρόσωπος του υπό ανέγερση Γηροκομείου, σύμφωνα με το πιστοποιητικό (κληρονομητήριο) του Πρωτοδικείου Ηρακλείου, με αριθμό πρωτ. 1313/25-4-1979 που μεταγράφηκε στο Υποθηκοφυλακείο Ηρακλείου την 23-07-1980 με αύξοντα αριθμό 180234, ενώ για τη διαχείριση της περιουσίας αυτής, που αποτελούνταν από αγροτικά ακίνητα, ορίστηκε Επιτροπή Διαχείρισης, την οποία, κατά το χρονικό διάστημα από 17-10-1979 έως 10-7-1999, αποτελούσαν ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης Τ., ο Ηγούμενος της Μονής Ε., Αρχιμανδρίτης Α.Σ. και ο Σύμβουλος του Ηγουμενοσυμβουλίου της Μονής, Αρχιμανδρίτης Τ.Α.

2. Για το έργο της παραπάνω Διαχειριστικής Επιτροπής ο οικονομικός επιθεωρητής Μ.Κ. διενήργησε διαχειριστικό έλεγχο και υπέβαλε την έκθεση, με αριθμό πρωτ. 1234/3-4-2014, με την οποία πρότεινε τον καταλογισμό του ποσού των 19.300.000 δρχ. και σε αντιστοιχία 56.639,76 ευρώ, αλληλεγγύως

στα μέλη αυτής, όπως παραπάνω ονομαστικά αναφέρονται, διότι από τον έλεγχο προέκυψε ότι δεν διέθεσαν το προϊόν της εκποίησης των κληρονομιαίων ακινήτων σύμφωνα με τον σκοπό που όριζε ο διαθέτης, δηλαδή υπέρ της ανέγερσης του Γηροκομείου Κρήτης, αλλά προς κάλυψη άλλων αναγκών της Αρχιεπισκοπής και του Οργανισμού Μοναστηριακής Περιουσίας Νομού Ηρακλείου.

3. Ενόψει του ότι από τα προαναφερθέντα μέλη, ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης, Τ. και ο Αρχιμανδρίτης, Τ.Α. έχουν αποβιώσει, με το έγγραφό της, με αριθμό πρωτ. ΑΤΝΕΔΕ 0008948 ΕΞ2016/17-3-2016, η ερωτώσα υπηρεσία, αφού διατυπώνει την άποψη ότι ο καταλογισμός θα βαρύνει όλα τα μέλη της Διαχειριστικής Επιτροπής, καθόσον στη προκείμενη περίπτωση πρόκειται για καταλογισμό, ο οποίος έχει αποζημιωτικό και όχι κυρωτικό χαρακτήρα και για τον λόγο αυτό μπορεί νόμιμα να επιβληθεί και σε βάρος των κληρονόμων του αποβιώσαντος καταλογιστέου προσώπου, έθεσε το ερώτημα, σε βάρος ποιων προσώπων θα επιβληθεί ο καταλογισμός, δηλαδή ποιοι είναι οι κληρονόμοι των αποβιωσάντων, δεδομένων των εκκλησιαστικών αξιωμάτων που κατείχαν.

4. Το παραπάνω ερώτημα επανυποβλήθηκε με το έγγραφο, με αριθμό πρωτ. Α.Π.11800 ΕΞ 2019/15-2-2019, της ερωτώσας υπηρεσίας, κατόπιν αποστολής συμπληρωματικών-διευκρινιστικών στοιχείων, τα οποία υποβλήθηκαν με το έγγραφο, με αριθμό πρωτ. 11359/22-10-2018, της Δ/σης Κοινωφελών Περιουσιών της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης και από τα οποία προέκυψε ότι, από τα μέλη της Διαχειριστικής Επιτροπής: α) ο Αρχιεπίσκοπος Κρήτης Τ., κατά κόσμο Μ.Π. του Κ, είχε την ιδιότητα του Επισκόπου και απεβίωσε στις 26-7-2006 στο Ηράκλειο Κρήτης χωρίς να αφήσει διαθήκη (σχετικά τα πιστοποιητικά, με αριθμούς πρωτ. 6869/17-4-2018 του Πρωτοδικείου Ηρακλείου και 1878/23-4-2018 του Ειρηνοδικείου Ηρακλείου) και β) ο Τ., κατά κόσμο Λ. Α. του Α., Ιερομόναχος Αρχιμανδρίτης, απεβίωσε στις 18-5-2007 στο Ηράκλειο, χωρίς επίσης να αφήσει διαθήκη (σχετικά τα πιστοποιητικά, με αριθμούς πρωτ. 6870/17-4-2018 του Πρωτοδικείου Ηρακλείου, 1879/23-4-2018 του Ειρηνοδικείου Ηρακλείου και 194/4-5-2018 του Ειρηνοδικείου Πύργου), μέχρι δε τον χρόνο του θανάτου του ο Ιερομόναχος εγκαταβιούσε στη Μονή της κουράς και εγγραφής του, Ιερά Μονή Α.Γ.Ε. Κατά τα αναφερόμενα στην έγγραφη ενημέρωση της

πληρεξούσιας δικηγόρου της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης, με ημερομηνία 08-05-2018 ο παραπάνω Ιερομόναχος δεν κατέλιπε κατά τον χρόνο θανάτου του περιουσία.

5. Για το ερώτημα αυτό εκδόθηκε η γνωμοδότηση του Α' Τμήματος του Ν.Σ.Κ., με αριθμό 158/2019, με την οποία, λόγω ισοψηφίας των γνωμών, το Τμήμα, σε εφαρμογή του άρθρου 7 παρ. 3 του ν. 3086/2002, παρέπεμψε το ερώτημα στην Ολομέλεια του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Νομοθετικό πλαίσιο

6. Στα άρθρα 1710, 1846 και 1901 ΑΚ ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρο 1710

Κατά το θάνατο του προσώπου η περιουσία του ως σύνολο (κληρονομία) περιέρχεται από το νόμο ή από διαθήκη σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα (κληρονόμοι). Η κληρονομική διαδοχή από το νόμο επέρχεται όταν δεν υπάρχει διαθήκη, ή όταν η διαδοχή από διαθήκη ματαιωθεί ολικά ή μερικά.

Άρθρο 1846

Ο κληρονόμος αποκτά αυτοδικαίως την κληρονομία μόλις γίνει η επαγωγή, με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 1198.

Άρθρο 1901

Ο κληρονόμος ευθύνεται και με τη δική του περιουσία για τις υποχρεώσεις της κληρονομίας...»

7. Περαιτέρω στα άρθρα 1, 10, 31, 40, 49 και 82 παρ. 1 του ν. 4182/2013 «Κώδικας κοινωφελών περιουσιών, σχολαζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις» (Α' 185) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Άρθρο 1

Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος κώδικα νοούνται ως: 1. «Κοινωφελής περιουσία»: το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων που διατίθενται με κληρονομία, κληροδοσία ή δωρεά υπέρ του Δημοσίου ή νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ή για κοινωφελή σκοπό. Ως «κοινωφελής περιουσία» νοείται επίσης και το νομικό πρόσωπο που τα διαχειρίζεται και εκπροσωπεί, εφόσον υπάρχει. Οι όροι «κοινωφελής περιουσία», «περιουσία» και «εθνικό κληροδότημα» ταυτίζονται...».

Άρθρο 10

1. Περιουσίες που καταλείπονται υπέρ κοινωφελών σκοπών αξιοποιούνται κατά τον τρόπο που όρισε ο διαθέτης ή δωρητής. Απαγορεύεται η μεταβολή τόσο των παραπάνω κοινωφελών σκοπών όσο και του τρόπου διαχείρισης της περιουσίας, καθώς και τον ορισμών για τον τρόπο διοίκησής της.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΙΣ ΟΡΟ

Άρθρο 31

1. Το λειτούργημα του εκκαθαριστή της περιουσίας παύει με την έγκριση της οριστικής λογοδοσίας επί του έργου του. Η λογοδοσία περιλαμβάνει πλήρη έκθεση της γενόμενης εκκαθάρισης και διοίκησης της περιουσίας και τα στοιχεία αυτής. 2. ... 3. Ο Υπουργός Οικονομικών διαβιβάζει την υποβληθείσα τελική λογοδοσία σε ελεγκτικό γραφείο του άρθρου 21, προς έλεγχο και επαλήθευση των στοιχείων της... Αν το πόρισμα επισημαίνει ατασθαλίες στη διαχείριση ή παράβαση του νόμου το διαβιβάζει στην Οικονομική Επιθεώρηση για τη διενέργεια εξ υπαρχής ελέγχου και προς καταλογισμό... 4. Αν από τον έλεγχο διαπιστωθούν ελλείμματα, υπό την έννοια των άρθρων 40 επ. του ν. 2362/1995 (Α΄ 247), εφαρμόζονται οι διατάξεις για τους δημόσιους υπόλογους. Κάθε ζημιά που προκλήθηκε από τη διαχείριση και διάθεση της περιουσίας κατά παράβαση των όρων της συστατικής πράξης και των διατάξεων του παρόντος Κώδικα, καταλογίζεται εντόκως, αν συντρέχει δόλος ή βαριά αμέλεια, με αιτιολογημένη απόφαση της αρμόδιας αρχής. 5. Κατά της πράξης καταλογισμού, η οποία κοινοποιείται στον υπόχρεο, χωρεί έφεση στο Ελεγκτικό Συνέδριο, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 81 του ν. 4129/2013 (Α΄ 52), κατά τα λοιπά δε εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου αυτού. Τα ποσά που καταλογίζονται βεβαιώνονται και εισπράττονται κατά τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων και περιέρχονται στην περιουσία, με επιμέλεια του οικείου Προϊσταμένου Δ.Ο.Υ....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΠΕΡΙΟΥΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΚΟΙΝΩΦΕΛΩΝ ΣΚΟΠΩΝ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΑ ΑΛΛΑ ΕΚΤΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Άρθρο 40 Εκτελεστές διαθηκών

1. Περιουσίες που καταλείπονται υπέρ κοινωφελών σκοπών σε άλλα πρόσωπα, εκτός του Δημοσίου, γίνονται αποδεκτές πάντοτε με το ευεργέτημα της απογραφής και εκκαθαρίζονται από τους εκτελεστές που ορίζονται με τη διαθήκη, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικα και συμπληρωματικά τις διατάξεις των άρθρων 2020 έως 2027 του Αστικού Κώδικα... 2. Σε περίπτωση ορισμού περισσότερων εκτελεστών, η εκκαθάριση γίνεται από κοινού ... Οι εκτελεστές διαθήκης είναι εις ολόκληρον υπεύθυνοι για τις πράξεις που ενέργησαν από κοινού ή για όσες έχουν συναινέσει, ευθύνονται δε κατά τις διατάξεις περί εντολής του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 49 Λήξη έργου και λογοδοσία Καταβολή αμοιβής και δαπανών

1. Το λειτούργημα του εκτελεστή διαθήκης παύει με την έγκριση της οριστικής λογοδοσίας επί της εκκαθάρισης της κληρονομίας, αν από τη διαθήκη προκύπτει ότι δεν έχει ο ίδιος καθήκον την εκπλήρωση του σκοπού, άλλως με την εκπλήρωση αυτού. Όταν από τη συστατική πράξη προκύπτει ότι ο οριζόμενος εκτελεστής δεν έχει καθήκοντα εκκαθάρισης ή επιδίωξης του σκοπού δεν υποβάλλει λογοδοσία. Κατά τα λοιπά, ως προς το περιεχόμενο της λογοδοσίας, το χρόνο υποβολής, τον έλεγχο και τον καταλογισμό έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 31....

Άρθρο 82

1. Όπου δεν ορίζεται διαφορετικά, οι διατάξεις του Κώδικα εφαρμόζονται και στις κοινωφελείς περιουσίες που υφίστανται κατά την έναρξη ισχύος του, ανεξάρτητα από τον τρόπο σύστασής τους...».

8. Τέλος στα άρθρα 124, 125 και 131 του ν. 4149/1961 «Περί καταστατικού Νόμου της εν Κρήτη Ορθοδόξου Εκκλησίας κλπ», όπως ισχύει (Α'41) ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«Άρθρον 124

Πάσα περιουσία, ην ο Μοναχός αποκτά μετά την απόκαρσιν εξ ιδίας εργασίας ανήκει εις την Μονήν, αυτός δε έχει μόνον την κάρπωσιν αυτής, εκ δε της περιουσίας ην άλλως πως αποκτά μετά την απόκαρσιν το μεν δίμοιρον δύναται κατά βούλησιν να διαθέτη εν ζωή ή αιτία θανάτου το δε τρίτον προσκυρούται τη Μονή. Επί τη μη τυχόν διαθέσει εν ζωή ή αιτία θανάτου του διμοίρου ή μέρους αυτού το μη διατεθέν περιέρχεται τη Μονή εκτός εάν συντρέχουν εκ νομίμου γάμου τέκνα, οπότε ταύτα λαμβάνουσι την νόμιμον μοίραν. Επίσης τα αυτά ισχύουσι και επί τη μη

77

διαθέσει περιουσίας κτηθείσης προ της αποκάρσεως

Άρθρον 125

Εάν Μοναχός καταλείψη την Μονήν, εν η εκάρη και εις άλλην έλθη και ζητηθείς υπό του Ηγουμένου αρνηθή να επανέλθη, δεν δικαιούται να λάβη ουδέν των όσων ήθελεν αποδειχθή, ότι εκ της εργασίας του εκτήσατο προ της αναχωρήσεώς του εκ της Μονής της μετανοίας του, εις ην ταύτα προσκυρούνται. Εάν δε απέλθη δια τους εν τοις ιεροίς Κανόσιν αναγραφόμενους λόγους τότε λαμβάνει μεθ' εαυτού του την κινητήν περιουσίαν, ην μετά την απόκασιν απέκτησεν εν τω πρώτῳ Μοναστηρίῳ εις ο εναπομένει μόνον η περιουσία, ην μοναχός γενόμενος εισεκόμισεν.

Άρθρον 131

1.... 5. Η Ιερά Μητρόπολις Κρήτης και αι Ιεραί Επισκοπαί και τα κοινωφελή Ιδρύματα τα υπό Ιεραρχών κατά τους Οργανισμούς αυτών προεδρευόμενα, δέχονται τας υπέρ αυτών κληρονομίας με το ευεργέτημα της απογραφής, ισχύον αυτοδικαίως, ουδεμίαν δε υπέχουσιν ευθύνην πέραν του εκκαθαρισθέντος ενεργητικού και εάν δεν συντάξωσιν απογραφήν».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

9. Κατά την ενώπιον της Ολομέλειας συζήτηση μεταξύ των μελών, διατυπώθηκαν οι ακόλουθες γνώμες:

10. Κατά την πλειοψηφήσασα γνώμη, που απαρτίστηκε από τους: Βασιλική Δούσκα, Ευγενία Βελώνη, Αντιπροέδρους του Ν.Σ.Κ, Θεόδωρο Ψυχογιό, Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Δημήτριο Χανή, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αλέξανδρο Ροϊλό, Αγγελική Καστανά, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη, Σταύρο Σπυρόπουλο, Βασίλειο Καραγεώργο, Πέτρο Κωνσταντινόπουλο, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελο Μαρίνη, Ιουλία Σφυρή, Κωνσταντίνο Ζαμπάρα και Νικόλαο Μουκαζή, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, (ψηφοί 20), με την οποία συντάχθηκε και η εισηγήτρια Θεοδώρα Καραχάλιου, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο), από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, καθώς και την υπαγωγή σε αυτές των

πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη της Ολομέλειας από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα :

11. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη διάταξη της παρ.4 του άρθρου 31 του ν.4182/2013, στην οποία παραπέμπει ρητά το άρθρο 49 του νόμου αυτού και ως προς τις περιουσίες για την εκπλήρωση κοινωφελών σκοπών που εκτελούνται από άλλα, εκτός του Δημοσίου πρόσωπα, έλλειμμα που διαπιστώνεται, λόγω διαχείρισης και διάθεσης της περιουσίας κατά παράβαση των όρων της συστατικής πράξης, είναι καταρχήν καταλογιστέο στους διαχειριστές-εκτελεστές διαθήκης, θεωρουμένων ως υπολόγων και εις ολόκληρο ευθυνομένων, σε εφαρμογή των διατάξεων για τον καταλογισμό των δημοσίων υπολόγων, αν συντρέχει δόλος ή βαριά αμέλεια, κατόπιν αιτιολογημένης απόφασης της αρμόδιας αρχής, που ενεργεί κατά δέσμια αρμοδιότητα (πρβλ. ΟΛΕΣ 5242/2015, 1028/2011, ΕΣ 800/2018 Τμ.ΙV, 2971/2013 Τμ.VI, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, ΓνωμΝΣΚ 549/2008). Ο δημοσιονομικός αυτός καταλογισμός αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη, με την οποία το αρμόδιο όργανο διαπιστώνει την ύπαρξη απαίτησης του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου, στο οποίο έχει καταλειφθεί κοινωφελής περιουσία, κατά ορισμένου φυσικού ή νομικού προσώπου, είναι δε καταλογισμός ποσού δημοσιονομικού ελλείμματος και μάλιστα ουσιαστικού και όχι τυπικού, καθόσον δεν συνίσταται σε διενέργεια της δαπάνης κατά μη νόμιμο τρόπο, αλλά σε μη αύξηση της κοινωφελούς περιουσίας και έλλειψη χρημάτων ή υλικών ή αξιών (ΟΛΕΣ 4314/2013, 3283/2013, 2325/2012, 2267/2011, 469/2010, 3442/2009, 976/2000), και έχει, για τον λόγο αυτό, αποκαταστατικό χαρακτήρα.

12. Εξάλλου, από τις διατάξεις των άρθρων 1710, 1846 και 1901 ΑΚ προκύπτει ότι μετά τον θάνατο του προσώπου η περιουσία του, ως σύνολο (ενεργητικό και παθητικό), περιέρχεται από τον νόμο ή από διαθήκη σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα. Αντικείμενο της κληρονομικής διαδοχής είναι, τόσο τα δικαιώματα του θανόντος, όσο και οι σε βάρος του υποχρεώσεις, οι οποίες αποτιμώνται σε χρήμα. Οι αποτιμώμενες σε χρήμα σχέσεις ανάγονται κατά βάση, στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, χωρίς όμως να αποκλείεται να είναι και δημοσίου δικαίου, εφόσον δεν πρόκειται για σχέσεις, τις οποίες ο νόμος προβλέπει ή από αυτόν συνάγεται ότι είναι ακληρονόμητες. Όπως γίνεται πάγια δεκτό οι χρηματικές διοικητικές κυρώσεις, που έχουν αποζημιωτικό

977

χαρακτήρα αποτελούν σαφώς κληρονομητά χρέη, διότι η έλλειψη υπαιτιότητας στο πρόσωπο του κληρονόμου ως και γενικά η μη συμμετοχή του στην υπαίτια ζημιογόνο πράξη ή παράλειψη του κληρονομούμενου δεν αποτελούν το κρίσιμο στοιχείο, που αναιρεί την υποχρέωση του κληρονομούμενου να επωμισθεί τη σχετική αποζημιωτική ευθύνη (ΑΠ 1714/1981, ΝοΒ30,1065, ΟΛΝΣΚ 36/1991, ΝΣΚ 308/2016, 408/2013, 172/2012, 291/2011, 32/2009, 551/2006, 184,93/1993). Η ερμηνευτική αυτή θέση έρχεται σε πλήρη συμφωνία με τη νομολογία και θεωρία που επικρατεί στο ιδιωτικό δίκαιο ως προς το κληρονομητό της αστικής ευθύνης, η οποία έχει ανακύψει από αδικοπραξία κατά το άρθρο 914 ΑΚ. Κατά την άποψη αυτή, μετά τον θάνατο του ευθυνόμενου από αδικοπραξία, η υποχρέωση προς αποζημίωση μεταβιβάζεται στους καθολικούς διαδόχους του κατά των οποίων και ασκείται η σχετική αγωγή, διότι αυτοί, παρά το γεγονός ότι δεν είχαν καμία συμμετοχή στη ζημιογόνο αδικοπραξία του κληρονομηθέντος, εντούτοις μετά την αποδοχή της κληρονομιάς του υπεισέρχονται στην αστική θέση του αδικοπραγήσαντος και υπέχουν αποζημιωτική ευθύνη, κατά τον λόγο της κληρονομικής τους μερίδας (βλ. Μπαλή Κληρονομ.Γ' έκδ. 1952, Καυκά Ενοχ. δ' έκδοση, σελ. 763, Γεωργιάδη/Σταθόπουλο Κληρον. υπ' αριθ. 1710, υποσημ.74, ΑΠ 1399/2007 κ.α.).

13. Ενόψει τούτων, το από ουσιαστική ελλειμματική διαχείριση χρέος του υπολόγου από καταλογισμό, που έχει αποκαταστατικό χαρακτήρα, ακόμα και αν ο υπόλογος απεβίωσε πριν από την έκδοση της σε βάρος του καταλογιστικής πράξης, συνιστά υποχρέωση της κληρονομιάς, κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 1710, 1846 και 1901 του ΑΚ, και, επομένως, το χρέος αυτό βαρύνει τους κληρονόμους του, πάντοτε όμως, εντός του χρόνου της παραγραφής και κατά τον λόγο της κληρονομικής τους μερίδας, ακόμη και στην περίπτωση της εις ολόκληρον με άλλα πρόσωπα ευθύνης του κληρονομούμενου για το διαπιστωθέν έλλειμμα, ανεξάρτητα από την υπαιτιότητα στο πρόσωπο των κληρονόμων [βλ. ΕΣ 2292/2014 (Τμ VII), 1269/2010 (Τμ. V), 2663/2006, 294/2006 (Τμ VII), 605/2001 (Τμ IV), 2085/1992 (Τμ.Ι.)].

14. Περαιτέρω, όσον αφορά στην κληρονομική διαδοχή των Επισκόπων της Εκκλησίας της Κρήτης, όπως και των Επισκόπων όλης της Ελλάδας,

σύμφωνα με τη θεωρία και τη νομολογία, αρχικά ίσχυσε το βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο και, ειδικότερα, η Νεαρά 131 (κεφ. 13) της Ιουστινιάνειας νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία οι Επίσκοποι είχαν πλήρη διάθεση της περιουσίας που είχαν αποκτήσει πριν τη χειροτονία τους (Α.Κόντη, Οι διαθήκες των Ορθοδόξων κληρικών και Μοναχών σε: Νομοκανονικά, Επιθεώρηση Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου, 2017, Έτος ΙΕ, Τεύχος 1, Ανάτυπο σελ. 62 παρ. Ι όπου και παραπομπές), ενώ, μετά τη χειροτονία τους, η περιουσία που αποκτούσαν ανήκε στην Εκκλησία τους και είχαν δικαίωμα να διαθέσουν ελεύθερα μόνο αυτή, που είχε περιέλθει σ' αυτούς εξ αδιαθέτου από συγγενείς τους μέχρι και τρίτου βαθμού. Ο περιορισμός αυτός της Νεαράς, κατά τα παγίως γενόμενα δεκτά, είχε καθιερωθεί λόγω της ανεξέλεγκτης διαχείρισης της εκκλησιαστικής περιουσίας από τους Επισκόπους, όπως προβλεπόταν από τον ΛΗ΄ Αποστολικό Κανόνα (Κ. Πολυζωΐδου, Το ισχύον περιουσιακόν καθεστώς των μοναχών εντός της ελληνικής επικράτειας, 1994, σελ.201). Η διάταξη αυτή στην πράξη δεν τηρήθηκε αυστηρά. Μετά την ίδρυση του νεότερου Ελληνικού Κράτους το 1830, διχογνωμία υπήρξε τόσο στη θεωρία, όσο και στη νομολογία, εάν η προαναφερόμενη διάταξη της Ιουστινιάνειας νομοθεσίας εξακολουθούσε να ισχύει ή είχε καταργηθεί λόγω τοπικών εθίμων ή νεότερων νόμων (Α. Κόντη, ο.π, σελ.61 όπου και παραπομπή σε υποσθ. 6,7,8,9 σε Καλλιγιά ο.π. σελ 168, Π. Παπαρηγόπουλο, το εν Ελλάδι ισχύον Αστικόν Δίκαιον Τ. 5^{ου} Κληρονομικού Δικαίου, Αθήναι 1932, σελ 150 κ.α.), όπως τα β.δ. της 20-5-1836 και 29-4-1843 για την διοίκηση της εκκλησιαστικής περιουσίας, με τα οποία άρχισε στο τότε Ελληνικό Κράτος η σταδιακή αφαίρεση της διαχείρισης της εκκλησιαστικής περιουσίας από τους Επισκόπους, αφαίρεση που γενικεύθηκε [(πρβλ. και ν.4684/1930 άρθρ.2 και 3, με τον οποίο ιδρύθηκε ο «Οργανισμός Διοικήσεως της Εκκλησιαστικής και Μοναστηριακής Περιουσίας (επονομαζόμενος ΟΔΕΠ)», ν.2200/1940 «Περί Ναών και Εφημερίων», βλ. Ν.Μάτση, Τινά περί κληρονομικής διαδοχής κληρικών, μοναχών και ιερομονάχων κατά το ισχύον εν Ελλάδι Δίκαιον, 1952, σελ.272, ΕΡΜΑΚ, Φραγκίστα, ο.π., υπό άρθρο 99 ΕισΝΑΚ, παρ.7)].

15. Ειδικά, για την Εκκλησία της Ελλάδος, με τον ν.ΓΥΙΔ/1909 καταργήθηκαν οι διατάξεις του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου και ορίσθηκε στο άρθρο 4 εδ. γ΄

του νόμου αυτού, ότι οι Επίσκοποι μπορούν να διαθέσουν μόνο το ήμισυ της περιουσίας τους με διαθήκη ή εάν δεν συντάξουν διαθήκη, τούτο θα περιέλθει στους εξ αδιαθέτου κληρονόμους, ενώ το υπόλοιπο ήμισυ περιέρχεται ως οικονομικός πόρος στο συσταθέν με τον ίδιο νόμο Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο. Τελικά, όμως και η διάταξη αυτή καταργήθηκε στη συνέχεια με τον ν. 4684/1930 που κατήργησε το Γενικό Εκκλησιαστικό Ταμείο και ίδρυσε τον Ο.Δ.Ε.Π., χωρίς να επανέλθει σε ισχύ το προγενέστερο βυζαντινορωμαϊκό δίκαιο. Επομένως, η κληρονομική διαδοχή των Επισκόπων, ήδη πριν από την έναρξη ισχύος του Αστικού Κώδικα, διεπόταν από το κοινό δίκαιο και όχι από ειδικές διατάξεις (Α.Κόντη ο.π. με παραπομπές σε σημ 14 σε Χριστοφιλόπουλο, Φραγκίστα σε Ερμ. ΑΚ, αρθρ. 99 ΕισΝΑΚ αρ. 9, Απ.Γεωργιάδη, Κληρονομικό Δίκαιο Αθήνα 2013 παρ 11, αρ. 10, Μ. Κονιδάρη, Θεμελιώδης διατάξεις Σχέσεων Κράτους – Εκκλησίας Θεσσ. 2016 6/27 σε παραπ. 15 του Α. Κόντη οπ σελ. 64).

16. Αλλά και στην Εκκλησία της Κρήτης, η αρχή της αποκλειστικής διαχείρισης της εκκλησιαστικής περιουσίας από τους Επισκόπους εγκαταλείφθηκε (βλέπε ενδεικτικά: Διάταγμα 183/26.6.1900 «περί διαχείρισεως των μοναστηριακών κτημάτων του Νομού Ηρακλείου και περί ενοικιάσεως των εν Κρήτη μοναστηριακών κτημάτων», με το οποίο συστάθηκαν τριμελείς «Μοναστηριακές Επιτροπές», ν. 276/1900 «περί Καταστατικού Νόμου της εν Κρήτη Ορθοδόξου Εκκλησίας», με τον οποίο ιδρύθηκαν «Μοναστηριακά Ταμεία»), ενώ με τον ν.4149/1961, ισχύοντα καταστατικό νόμο της Εκκλησίας της Κρήτης, προβλέφθηκαν διάφορα όργανα για τη διοίκηση και διαχείριση της εκκλησιαστικής και μοναστηριακής περιουσίας. Ειδικότερα, σε κάθε Μητρόπολη, η οποία αποτελεί ν.π.δ.δ., ανατίθενται συγκεκριμένες αρμοδιότητες ως προς τη διαχείριση των οικονομικών τους στον Μητροπολίτη και στα Μητροπολιτικά Συμβούλια, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 29 και 131 (όπως τροποποιήθηκαν με τον ν.4301/2014, βλ. Ι.Κονιδάρης/Γ.Ανδρουτσόπουλος, Ιδιαίτερα Εκκλησιαστικά Καθεστώτα, 2^η εκδ. 2017, σελ.140-149), ενώ η οργάνωση της διοίκησης της ενοριακής περιουσίας διέπεται από το σύνθετο πλέγμα που συγκροτούν οι διατάξεις διαφόρων Κανονισμών της Επαρχιακής Συνόδου. Ο ν. 4149/1961 αφιερώνει, επίσης, σημαντικό αριθμό διατάξεων (άρθρα 78-111) στη διοίκηση ειδικά της μοναστηριακής περιουσίας, καθορίζοντας το νομικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων και

λειτουργίας των Οργανισμών Διαχείρισης Μοναστηριακής Περιουσίας (ΟΔΜΠ) (Κ.Παπαγεωργίου, Εκκλησιαστική Περιουσία και Εθνικό Κτηματολόγιο, 2017, σελ. 221 επ.)

17. Κατά τον τρόπο αυτό, έπαυσε να ισχύει το τεκμήριο ότι καθετί που απέκτησε ο Επίσκοπος της Εκκλησίας της Κρήτης, αποκτήθηκε με μέσα της εκκλησιαστικής περιουσίας και, κατά συνέπεια, μπορεί αυτός να αποκτά περιουσία μετά τη χειροτονία του και να τη διαθέτει κατά το κοινό δίκαιο. Σε περίπτωση δε μη διάθεσης αυτής μετά τον θάνατό του χωρεί κληρονομική διαδοχή, επίσης, κατά τις διατάξεις του κοινού δικαίου. Ειδικά για τον Επίσκοπο, ελληνικής ιθαγένειας, όπως η περίπτωση του ερωτήματος, εφαρμογής τυγχάνουν οι διατάξεις του ΑΚ για την κληρονομική διαδοχή, καθόσον, σύμφωνα με το άρθρο 28 του αυτού, οι κληρονομικές σχέσεις διέπονται από το δίκαιο της ιθαγένειας που είχε ο κληρονομούμενος κατά τον χρόνο του θανάτου του (ΕφΑθ 3059/2003, ΕλλΔνη 2003, σελ.1662).

18. Τα παραπάνω, εξάλλου, ισχύουν και στην περίπτωση που ο Επίσκοπος προέρχεται από τις τάξεις των μοναχών, δεδομένου ότι το μοναχικό σχήμα είναι μεν ανεξάλειπτο, πλην, όμως, ατονούν οι συνέπειες της μοναχικής κουράς, όπως αναφέρει και ο Κανών Β' της Συνόδου της Αγίας Σοφίας (Ν. Αλιπράντη, Κληρονομικών Δίκαιον Κληρικών και Μοναχών κατά την εν Ελλάδι ισχύν του, 1963, σελ. 11), και επικρατεί η επισκοπική ιδιότητα (Κ. Πολυζωΐδου, ο.π. σελ.212 επ., ΕΡΜΑΚ, Φραγκίστα, ο.π.).

19. Επιπρόσθετα, διατυπώνεται από τη θεωρία η άποψη ότι, στην περίπτωση που ο Επίσκοπος αποβιώσει χωρίς διαθήκη ή εξ αδιαθέτου κληρονόμους, δεν θα εφαρμοστεί το άρθρο 1824 ΑΚ και δεν θα κληθεί το Δημόσιο, αλλά η Εκκλησία στην οποία, είχε χειροτονηθεί (κατά μία άποψη) ή, κατά άλλη άποψη, σ' αυτή που προσφέρει τις υπηρεσίες του, διότι έτσι ορίζεται σε διάταξη της Νεαράς 131 κεφ. 13 του Ιουστινιανού, η οποία εξακολουθεί να διατηρείται σε ισχύ, βάσει του άρθρου 99 ΕισΝΑΚ (Α. Κόντη ο.π. σελ. 65 σε υποσ. 17, Φραγκίστα σε Ερμ. ΑΚ, άρθρο 99 ΕισΝΑΚ. αρ. 9, Ε. Βουζίκας, Κληρονομικών Δίκαιον τομ.Α'1972 παρ.32, σελ.233, Κ. Πολυζωΐδου, ο.π. σελ.238 επ., Ν. Μάτση, ο.π. σελ. 273, Ν. Αλιπράντη, ο.π. σελ. 10 επ., Α. Κρασά – Γ. Ροϊλό, Κληρονομικών δίκαιον, 132, σελ.322). Πλην όμως, ενόψει της προαναφερθείσας ρητής ή σιωπηρής κατάργησης των διατάξεων του βυζαντινορωμαϊκού δικαίου, αποσπασματική εφαρμογή της Νεαράς 131 μόνο

ΓΧ

κατά την κλήση στην έκτη τάξη δεν νοείται (πρβλ. ΕφΑθ 3059/2003 ο.π.).

20. Κατόπιν αυτών, συνάγεται ότι, σε περίπτωση θανάτου του Αρχιεπισκόπου, καταλογισμός χωρεί σε βάρος των κατά τις γενικές διατάξεις του ΑΚ κληρονόμων του.

21. Όσον αφορά στην κληρονομική διαδοχή των μοναχών της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κρήτης, εφαρμόζονται οι διατάξεις του καταστατικού της νόμου 4149/1961. Οι μοναχοί, που υπάγονται σε αυτήν, δεν αποβάλλουν μετά την κουρά τους την ικανότητα δικαίου και τη δικαιοπρακτική τους ικανότητα, αλλά περιέρχονται σε ιδιόρρυθμο καθεστώς. Το άρθρο 124 του νόμου αυτού διακρίνει τα μετά την κουρά αποκτώμενα περιουσιακά στοιχεία, σε αυτά που ο μοναχός αποκτά από την εργασία του και σε αυτά που αποκτά με οποιοδήποτε άλλο τρόπο (Α. Κόντης, Η κληρονομική διαδοχή των ορθοδόξων μοναχών στην ελληνική επικράτεια κατά το ισχύον δίκαιο, 2012, σελ.325-331, Γ. Αποστολάκη, Περιουσία μοναχού Εκκλησίας της Κρήτης αποκτηθείσα μετά την κουρά, Αρχ.Ν.ΝΗ΄, 2007 σελ. 688-690, Κ. Παπαγεωργίου, Εκκλησιαστική Περιουσία και Εθνικό Κτηματολόγιο, 2017, σελ.264-267, Κ. Παπαγεωργίου, Ορθόδοξη Εκκλησία της Κρήτης, Τάλως, Περιοδική έκδοση Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου, 2001, σελ. 146-149).

22. Ως περιουσία, που αποκτάται από την εργασία, νοείται εκείνη που προέρχεται από την πνευματική ή σωματική δραστηριότητα του μοναχού, π.χ. συγγραφή βιβλίων, αγιογραφία, χειροτεχνία, ψαλτική. Την περιουσία αυτή αποκτά ο μοναχός για λογαριασμό της Μονής εγκαταβίωσής του (*«Πάσα περιουσία, ην ο Μοναχός αποκτά μετά την απόκαρσιν εξ ιδίας εργασίας ανήκει εις την Μονήν»*), ενώ ο μοναχός διατηρεί μόνο την επικαρπία σε αυτή, με την προϋπόθεση πάντως ότι παραμένει στη Μονή, κατά την ειδική διάταξη του άρθρου 125 του ν.4149/1961. Ως περιουσία που αποκτάται με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, εκτός της εργασίας, νοούνται τα περιουσιακά στοιχεία που αποκτά ο μοναχός από χαριστική αιτία (κληρονομιά, δωρεά), αλλά και από άλλες αιτίες (κέρδος από λαχείο, ανακάλυψη θησαυρού κλπ.). Η περιουσία αυτή κατά τα 2/3 περιέρχεται στην κυριότητα του μοναχού, και μπορεί να τη διαθέσει ελεύθερα, όπως επιθυμεί, με πράξη εν ζωή ή αιτία θανάτου, δηλαδή και με διαθήκη, ενώ κατά το 1/3 περιέρχεται αυτοδίκαια από τον νόμο στη Μονή, όπως προκύπτει από τη φράση *«προσκυρούται»*, που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης.

23. Κατά την αληθή έννοια της παραπάνω διάταξης του άρθρου 124, γίνεται δεκτό από τη θεωρία και τη νομολογία ότι, ως προς την περιουσία που αποκτάται μετά την κουρά του μοναχού, και ενώ βρίσκεται στη ζωή και όχι μετά το θάνατό του, καθιερώνεται ιδιόρρυθμος τρόπος (*suí generis*) κτήσης από τη μονή, κατά τον οποίο (τρόπο) περιέρχεται σε αυτή, αυτοδίκαια (*ipso jure*) και χωρίς άλλη διαδικασία, η ψιλή κυριότητα της περιουσίας που προέρχεται από την εργασία του μοναχού, καθώς και το 1/3 της περιουσίας που αυτός αποκτά από άλλη αιτία. Η κτήση αυτή είναι σύγχρονη με την απόκτηση του περιουσιακού στοιχείου από τον μοναχό, λειτουργούντος αυτού ως διαμετακομιστικού οργάνου, και έτσι, η αιτία μεταγωγής της ψιλής κυριότητας από τον μοναχό στη Μονή ή του ποσοστού 1/3 είναι όχι «κληρονομικώ δικαιώματι», αλλά από τον νόμο, ώστε, συνακόλουθα, να μην απαιτείται μάλιστα η κατάρτιση σχετικού, συστατικού ή αποδεικτικού, εγγράφου ή μεταγραφή (ΟΛΑΠ 15/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, Α. Κόντης, ο.π. σελ.325-331, Γ. Αποστολάκη, ο.π. σελ. 688-690, βλ. contra Κ. Παπαγεωργίου, ο.π.).

24. Μετά τον θάνατο του μοναχού, σε περίπτωση μη διάθεσης από αυτόν με πράξη εν ζωή ή αιτία θανάτου του ποσοστού των 2/3 που του ανήκε, η περιουσία αυτή «περιέρχεται» στη Μονή, εκτός εάν υπάρχουν από νόμιμο γάμο τέκνα, τα οποία θα λάβουν τη νόμιμη μοίρα τους, όπως αυτή καθορίζεται από τις διατάξεις του ΑΚ. Επίσης, κατά τη διάταξη του τελευταίου εδαφίου του άρθρου 124 του παραπάνω νόμου, τα αυτά ισχύουν και για τη διατηρούμενη πριν την κουρά περιουσία, την οποία ο μοναχός δεν διέθεσε μετά την κουρά εν ζωή ή με πράξεις αιτία θανάτου, καθώς και τα εισοδήματα που τυχόν απέκτησε από την επικαρπία της εργασίας του.

25. Οι παραπάνω ρυθμίσεις ισχύουν και για τους ιερομόναχους τους μοναχούς δηλαδή εκείνους που χειροτονήθηκαν κανονικά ως κληρικοί, οι οποίοι δεν αποβάλλουν την ιδιότητα του μοναχού εξαιτίας της χειροτονίας τους και υπόκεινται στους ίδιους περιορισμούς και κανόνες με τους απλούς μοναχούς. Αντίθετα αποβάλλουν την ιδιότητα του μοναχού, εάν απολύθηκαν νόμιμα από την Μονή για να διαβιώσουν οριστικά ως κληρικοί, όχι, όμως, όταν έχουν αποχωρήσει αυθαίρετα. (Β. Βαθρακοκόιλη, ΕρμΑΚ, Κληρονομικό Δίκαιο και ο ΕισΝΑΚ, 2010, τομ.6β, σ.668-671, ΟΛΑΠ 209/65 ΝοΒ 13/1145, ΑΠ 397/70 ΝοΒ 18/1179, ΑΠ 536/74 ΝοΒ 23/44).

ΓΧ

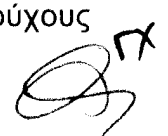

26. Ειδικά, ως προς το ζήτημα της κτήσης της διατηρούμενης περιουσίας του μοναχού μετά τον θάνατό του από τη Μονή, κατά την πλειοψηφήσασα γνώμη, που απαρτίστηκε από τους: Θεόδωρο Ψυχογιό, Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Δημήτριο Χανή, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Αλέξανδρο Ροϊλό, Αγγελική Καστανά, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιχάλη, Σταύρο Σπυρόπουλο, Βασίλειο Καραγεώργο, Πέτρο Κωνσταντινόπουλο, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Παναγιώτα-Ελευθερία Δασκαλέα-Ασημακοπούλου, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελο Μαρίνη, Ιουλία Σφυρή, Κωνσταντίνο Ζαμπάρα και Νικόλαο Μουκαζή, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψήφοι 18), με την οποία συντάχθηκε και η εισηγήτρια Θεοδώρα Καραχάλιου, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο), η κατά τα παραπάνω περιουσία του μοναχού, μετά τον θάνατό του, περιέρχεται κατά καθολική κληρονομική διαδοχή, και όχι αυτοδίκαια, στη Μονή, καθόσον η χρήση του όρου «περιέρχεται», όρου σαφώς διαφοροποιούμενου από τους όρους «ανήκει» και «προσκυρούται», που αναφέρονται στην κτήση από τη Μονή μετά την κουρά και ζώντος του μοναχού, καταδεικνύει τη βούληση του νομοθέτη προς διαφορετική, μετά τον θάνατό του, αντιμετώπιση των παραπάνω περιουσιακών στοιχείων του μοναχού, δηλαδή την, κατά τις διατάξεις του κληρονομικού δικαίου, περιέλευση στη Μονή της μη (εν ζωή ή αιτία θανάτου) διατεθείσας περιουσίας του μοναχού, εκτός αν υπάρχουν τέκνα από γάμο τα οποία δικαιούνται τη νόμιμη μοίρα (ΟΛΑΠ 15/2017, Α. Κόντης, ο.π., Γ. Αποστολάκη, ο.π., Κ. Παπαγεωργίου, ο.π., Κ. Πολυζωΐδου, ο.π., σελ. 154-155, Ν. Μάτση, ο.π. σελ.277, 281, πρβλ. Ι. Παπαϊωάννου, Περιουσία μοναχών εν Κρήτη, Θ.ΜΖ' σ.812). Μάλιστα, δεδομένου ότι η Μονή αποκτά την περιουσία του μοναχού ως κληρονόμος του, έχει και την ανάλογη ένδικη προστασία που προβλέπεται στον νόμο (λ.χ. περί κλήρου αγωγή) (Ι. Κονιδάρης/Ε. Ανδρουτσόπουλος, Ιδιαίτερα Εκκλησιαστικά Καθεστώτα, 2017, σ.134-135).

27. Υπέρ της παραπάνω άποψης συνηγορεί όχι μόνο η γραμματική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 124 του ν.4149/1961, παραβαλλόμενη μάλιστα και με την προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 143 του ν.276/1900, αλλά και ο σκοπός και η συστηματική λειτουργία αυτής. Συγκεκριμένα, με τη διάταξη αυτή προβλέπονται δύο εντελώς διακριτές περιπτώσεις, δηλαδή με το πρώτο εδάφιο, ζώντος του μοναχού, ρυθμίζονται τα ζητήματα της περιουσίας του μετά την κουρά, ενώ με το δεύτερο (και τρίτο) εδάφιο, μετά τον φυσικό του

θάνατο, καθορίζεται, η τύχη της κτηθείσας πριν ή μετά την κουρά περιουσίας του. Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δύο αυτών περιπτώσεων είναι, δηλαδή, η επέλευση του φυσικού θανάτου του μοναχού. Υπό το δεδομένο αυτό, αν πριν από τον φυσικό θάνατο ενός προσώπου δεν νοείται κληρονομική διαδοχή, η «περιέλευση» περιουσίας αποβιώσαντος προσώπου δεν μπορεί να είναι κάτι άλλο από κληρονομιά, στοιχιζόμενη και προς την, προβλεπόμενη από την ίδια διάταξη, νόμιμη μοίρα (έννοια του κληρονομικού δικαίου), η οποία καταλείπεται στα τυχόν υπάρχοντα από νόμιμο γάμο τέκνα του μοναχού. Άλλωστε, η παραπάνω ερμηνεία επιβάλλεται και σύμφωνα με το, υπαγορευόμενο για λόγους ασφάλειας των συναλλαγών, γενικό αξίωμα του κληρονομικού δικαίου «δεν υπάρχει κληρονομία χωρίς κληρονόμο» (βλ. αντί πολλών Ν. Ψούνη, Κληρονομικό Δίκαιο, τομ.1, 2016, σελ.44-45, 294-295), προς το οποίο οφείλουν να εναρμονίζονται οι παραπάνω διατάξεις (πρβλ. και Α.Κόντη, Ο συνταγματικός έλεγχος των διατάξεων του ν.ΓΥΙΔ'/1909 για την κληρονομική διαδοχή των μοναχών, Νομοκανονικά 2/2015, σε'137-150). Τέτοιο έρημο κλήρο θα αποτελούσαν τυχόν χρέη του μοναχού μετά το θάνατό του (Ν. Μάτση, ο.π. σελ.277, 281).

28. Εξάλλου, αντίστοιχη διάκριση ως προς το είδος της κτήσης και της διαδοχής απαντάται και στις συνηγορούσες υπέρ της παραπάνω ερμηνείας (ανάλογες) διατάξεις του ν.ΓΥΙΔ/1909, που ρυθμίζουν τα περιουσιακά ζητήματα των μοναχών της Εκκλησίας της Ελλάδος. Ειδικότερα, προβλέπεται το μεν από τη διάταξη του άρθρου 18 ν.ΓΥΙΔ/1909 η αυτοδίκαιη (*ipso jure*) περιέλευση στη Μονή της κτηθείσας περιουσίας μετά την κουρά από το μοναχό (αναφορικά με τα από χαριστική αιτία αποκτώμενα περιουσιακά στοιχεία), το δε από τη διάταξη του άρθρου 19 του ιδίου νόμου η, μετά το θάνατό του, «κληρονομικώ δικαίω» περιέλευση στη Μονή κάθε άλλης περιουσίας του μοναχού, ενώ ρητά ορίζεται ότι και στις δύο περιπτώσεις η Μονή αναλαμβάνει και τα χρέη του μοναχού, έως του ενεργητικού της περιουσίας.

29. Η καθολικότητα της κληρονομικής διαδοχής συνεπάγεται διαδοχή στις περιουσιακές σχέσεις του μοναχού στο σύνολό τους και όχι σε κάθε στοιχείο της περιουσίας του χωριστά, με αποτέλεσμα να μεταβιβάζεται και το ενεργητικό και το παθητικό της περιουσίας, δηλαδή και τα χρέη και οι υποχρεώσεις του. Η ευθύνη αυτή ισχύει και για τους νόμιμους μεριδούχους

(Α. Κόντη, ο.π. σ.134-139). Όσον αφορά, τέλος, στο ζήτημα του επιμερισμού των χρεών της κληρονομιάς ανάμεσα στους μοναδικούς κληρονόμους του μοναχού, δηλ. στους νόμιμους μεριδούχους του και στη Μονή, θα εφαρμοστεί η ρύθμιση που προβλέπεται στο άρθρο 1885 Α.Κ. Με βάση τη διάταξη αυτή, αν υπάρχουν περισσότεροι κληρονόμοι, οι απαιτήσεις και τα χρέη της κληρονομιάς διαιρούνται αυτοδίκαια μεταξύ των συγκληρονόμων ανάλογα με τη μερίδα του καθενός. Η αυτοδίκαιη διαίρεση των χρεών της κληρονομιάς δεν γίνεται κατά ίσα μέρη, αλλά σύμμετρα, δηλ. ανάλογα με τη μερίδα του κάθε συγκληρονόμου, από όποια αιτία και αν καλούνται στην κληρονομία, είτε από διαθήκη, είτε εξ αδιαθέτου, είτε είναι νόμιμοι μεριδούχοι. Αξίζει να σημειωθεί ότι, υπό την εκδοχή της αυτοδίκαιης κτήσης των Μονών της περιουσίας των αποβιούντων μοναχών, στην περίπτωση ύπαρξης νομίμων μεριδούχων, τα τυχόν χρέη του μοναχού θα βάρυναν μόνον αυτούς κατά τον λόγο της νόμιμης μοίρας τους.

30. Περαιτέρω, οι Μονές, αν και δεν αναφέρονται ρητά, υπάγονται εμμέσως πλην σαφώς στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 131 παρ.5 του ν.4149/1961 και απολαμβάνουν του ευεργετήματος της απογραφής ως προς την επαχθείσα σε αυτές κληρονομία (ΕφΚρ 81/1930, Θ41 1930, 778, η οποία, παρότι αναφέρεται σε κτήση της περιουσίας του αποβιώσαντος μοναχού, από τον νόμο -και όχι «κληρονομικώ δικαίω»- δέχεται ότι η Μονή σε αυτή την περίπτωση αποκτά με το ευεργέτημα της απογραφής Α.Κόντης, ο.π.). Τούτο, διότι δεν υπάρχει δικαιολογητικός λόγος διάκρισης ως προς τις Μονές σε σχέση με τα λοιπά, αναφερόμενα στη διάταξη του παραπάνω άρθρου, νομικά πρόσωπα, ενώ είναι προφανής ο σκοπός να αποφευχθεί, ενόψει του καθολικού χαρακτήρα της κληρονομικής διαδοχής, ο κίνδυνος να βρεθούν οι Μονές ενώπιον μιας κληρονομιάς μόνο με παθητικό, για την οποία θα ευθύνονταν με την περιουσία τους. Άλλωστε, το ευεργέτημα αυτό ισχύει και για τις Μονές της Εκκλησίας της Ελλάδος (άρθρο 18 παρ.1 εδ.β'ν.ΓΥΙΔ/1909). Μάλιστα, οι Μονές αποδέχονται την κληρονομία του μοναχού με το ευεργέτημα της απογραφής, χωρίς να έχουν υποχρέωση να κάνουν τη σχετική δήλωση προς τον γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομιάς ή να συντάξουν απογραφή (Α. Κόντης, ο.π. σελ.162-168).

31. Με βάση τα παραπάνω, ενόψει της καθολικής κληρονομικής διαδοχής του μοναχού από τη Μονή με το ευεργέτημα, όμως, πάντα της απογραφής,

καταλογισμός μπορεί να χωρήσει σε βάρος αυτής, έως του ενεργητικού της κληρονομιάς περιουσίας.

32. Κατά τη γνώμη, όμως, των Αντιπροέδρων του Ν.Σ.Κ, Βασιλικής Δούσκα και Ευγενίας Βελώνη (ψήφοι 2), ως προς τη διατηρούμενη περιουσία του μοναχού μετά το θάνατό του κατ' άρθρο 124 ν.4149/1961, με τον όρο «περιέρχεται» δηλώνεται η αυτοδίκαιη *de jure* και ιδιόρρυθμη περιέλευση της περιουσίας αυτής στη Μονή, κατά την έννοια δηλαδή με την οποία εκλαμβάνονται και οι όροι «ανήκει» και «προσκυρούται», διακρίνεται δε από αυτούς μόνον ως προς τον χρόνο περιέλευσης των περιουσιακών αυτών στοιχείων στη Μονή. Δικαιολογητικός λόγος της αυτοδίκαιης κτήσης της περιουσίας του μοναχού από τη Μονή, και όχι της κληρονομικής διαδοχής επ' αυτής, αποτελεί, προεχόντως, η ενίσχυση της Μονής, καθώς και η αποστολή της περιερχόμενης σε αυτήν περιουσίας, η οποία συνίσταται στην εξυπηρέτηση και εκπλήρωση των θρησκευτικών, φιλανθρωπικών και κοινωφελών σκοπών της (πρβλ. ΕφΚρ 81/1930, Θ.25/1930, σελ.778, Κ. Κρεμαλής, Η προσωπική και περιουσιακή κατάσταση των μοναχών της Κρήτης, 1972). Τούτο, διότι οι διατάξεις του προαναφερόμενου άρθρου στο σύνολό τους διαπνέονται από την ίδια δικαιολογική θεώρηση, όσον αφορά στη ρύθμιση της αποκτώμενης μετά την κουρά περιουσίας, οπότε ο μοναχός, κατά τη διαχρονικά κρατούσα θεολογική αντίληψη, θεωρείται κατά πλάσμα δικαίου «νεκρός για τον κόσμο ή οιονεί θανών» από κοσμικής πλευράς και η μεν περιουσία του που αποκτά από την εργασία του κατά ψιλή κυριότητα του «ανήκει» (*suī generis*) στη Μονή, το δε 1/3 της περιουσίας που αποκτά από άλλη αιτία «προσκυρούται» στη Μονή του μοναχού, λειτουργούντος ως διαμετακομιστικού οργάνου. Διαφορετική θεώρηση της περιερχόμενης στη Μονή περιουσίας του μοναχού μετά τον φυσικό θάνατο του δεν βρίσκει έρεισμα στις παραπάνω διατάξεις. Η άποψη αυτή ενισχύεται και από την ιστορική αναδρομή του δικαίου για την κληρονομική διαδοχή των μοναχών της Κρήτης, καθόσον εάν ο νεότερος νομοθέτης του ν.4149/1961 ήθελε την περιέλευση της περιουσίας του μοναχού στη Μονή, όχι ως αυτοδίκαιη και ιδιόρρυθμη περιέλευση της περιουσίας, αλλά ως κληρονομική διαδοχή, θα το όριζε, χρησιμοποιώντας τον όρο «κληρονομεί», όπως έπραξε ο νομοθέτης του ν.276/1900 ως προς την περιουσία του αδιάθετου και τυχόν έχοντος νόμιμα τέκνα μοναχού. Δεν πρόκειται, εξάλλου, στη προκείμενη περίπτωση,

Γ*

για «έρημο κλήρο», ούτε τυγχάνει εφαρμογής το αξίωμα «δεν υπάρχει κληρονομία χωρίς κληρονόμο», καθόσον δεν υφίσταται «κλήρος» και «κληρονομία» κατά την αυτοδίκαιη κτήση της περιουσίας από τη Μονή. Επίσης, υπέρ της άποψης αυτής συνηγορεί και η έλλειψη θέσπισης διάταξης για το ευεργέτημα απογραφής για τις Μονές, σε αντίθεση με τα νομικά πρόσωπα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 131 παρ. 5 του αυτού ν.4149/1961, δεδομένου ότι, αν ο όρος «περιέρχεται» κατά τον νομοθέτη του νόμου αυτού υποδήλωνε κληρονομική διαδοχή, θα εντάσσονταν πρωτίστως στο πεδίο εφαρμογής του παραπάνω άρθρου οι Μονές και δεν θα αναφέρονταν μόνο τα εκεί (εκτός των Μονών) νομικά πρόσωπα. Εξάλλου, αντίθετη ερμηνευτική προσέγγιση των παραπάνω διατάξεων του καταστατικού νόμου της Εκκλησίας της Κρήτης δεν μπορεί να επιστηριχθεί στις διατάξεις του ν. ΓΥΙΔ/1909, που ρυθμίζουν τα περιουσιακά ζητήματα των μοναχών της Εκκλησίας της Ελλάδος, καθόσον πρόκειται για διαφορετικά «εκκλησιαστικά καθεστώτα» που επιφυλάσσουν ξεχωριστή νομική αντιμετώπιση για τους μοναχούς τόσο πριν την κουρά όσο και μετά από αυτή. Ενόψει των παραπάνω, κατά τη γνώμη αυτή, δεδομένου ότι δεν χωρεί κληρονομική διαδοχή του μοναχού από τη Μονή, δεν χωρεί και καταλογισμός σε βάρος αυτής.

33. Κατά τη μειοψηφήσασα γνώμη, που απαρτίστηκε από τους: Ιωάννη-Κωνσταντίνο Χαλκιά, Πρόεδρο του Ν.Σ.Κ, Νικόλαο Μουδάτσο, Σπυρίδωνα Παπαγιαννόπουλο, Αντιπροέδρους του Ν.Σ.Κ, Νίκη Μαριόλη, Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα και Χρήστο Μητκίδη, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους (ψήφοι 7), σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 124 του ν. 4149/1961, όπως αυτή έχει ερμηνευθεί νομολογιακά (ΟΛΑΠ 15/2017), η μόνη περίπτωση κληρονομικής διαδοχής περιουσίας αποβιώσαντος μοναχού από Ιερά Μονή της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κρήτης είναι η περίπτωση *«του μη (εν ζωή ή αιτία θανάτου) διατεθέντος, ολόκληρου ή μέρους (των 2/3) της εξ άλλης αιτίας, αποκτηθείσας περιουσίας του μοναχού»*. Από τον συνδυασμό της παραπάνω διάταξης, με την οποία θεσπίζεται *sui generis* διαδοχή, με τη διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 131 του παραπάνω νόμου για την αποδοχή κληρονομιών με το ευεργέτημα της απογραφής από τα διάφορα νομικά πρόσωπα της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Κρήτης, λαμβάνοντας υπόψη και τον πρόδηλο σκοπό του νομοθέτη προς υποστήριξη του πνευματικού και

κοινωφελούς έργου τους, συνάγεται ότι στην έννοια της κληρονομιάς της περιουσίας του μοναχού ή άλλου κληρονομούμενου προσώπου δεν συμπεριλαμβάνονται χρέη, τα οποία αφορούν δημόσια διαχείριση του αποβιώσαντος (με την ιδιότητα του δημοσίου υπολόγου) και για τα οποία ο καταλογισμός σε βάρος του κληρονομούμενου (μοναχού ή άλλου προσώπου) δεν είχε συντελεσθεί κατά τον χρόνο θανάτου του, ούτε ήταν νόμιμο να χωρήσει καταλογισμός σε βάρος του μετά θάνατό του (ΟΛΕΣ 272/2019). Ειδικά δε στην περίπτωση του ερωτήματος, τούτο επιβάλλουν η αρχή της ασφάλειας του δικαίου, ειδικότερη εκδήλωση της οποίας αποτελεί και η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του διοικουμένου, καθώς και η αρχή της αναλογικότητας, ενόψει ιδίως του μακρού διαδραμόντος χρόνου από τη διενέργεια των διαχειριστικών πράξεων των μελών της Επιτροπής, αλλά και των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών της διαχείρισης, όπως αποτυπώνονται στην έκθεση του Οικονομικού Επιθεωρητή, με ημερομηνία από 03-04-2014.

34. Κατά την πρώτη συγκλίνουσα, προς την μειοψηφήσασα γνώμη, άποψη των Στέφανου Δέτση, Αντιπροέδρου του Ν.Σ.Κ, Χριστίνας Διβάνη και Διονύσιου Χειμώννα, Νομικών Συμβούλων του Κράτους (ψηφοί 3), οι διατάξεις του ν. 4182/2013, που αναφέρονται παραπάνω, προβλέπουν την έκδοση καταλογιστικής πράξης σε βάρος του υπευθύνου (και μόνο) προσώπου που προκάλεσε, λόγω κακής διαχείρισης, ζημία σε κοινωφελή περιουσία, εφαρμοζομένων, αναλόγως, των διατάξεων για τους δημοσίους υπολόγους. Ο καταλογισμός είναι εκτελεστή διοικητική πράξη με την οποία το αρμόδιο όργανο διαπιστώνει την ύπαρξη της απαίτησης του Δημοσίου κατά ορισμένου προσώπου και προσδιορίζει το ποσό αυτής (βεβαίωση με ευρεία έννοια) προς το σκοπό της περαιτέρω βεβαίωσης και είσπραξης, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις (ΕΛΣυν 272/2019 κ.α.). Επομένως, μόνο με την έκδοση της παραπάνω πράξης καθιερύεται η οικεία έννομη σχέση δημοσίου δικαίου, - δεδομένου ότι στο πεδίο του δημοσίου δικαίου το δημόσιο εκφράζει τη βούλησή του, κατά την εφαρμογή των κανόνων δικαίου (κυρωτικού ή μη χαρακτήρα), μόνο με την έκδοση των σχετικών πράξεων, - βάσει της οποίας το δημόσιο αποκτά το δικαίωμα να απαιτήσει από τον υπόλογο την καταβολή του προσδιορισθέντος ποσού προς αποκατάσταση της ζημίας. Μόνο, έτσι, επομένως, γεννάται και η αντίστοιχη υποχρέωση του τελευταίου, που

rx

αποτελεί στοιχείο της κληρονομιαίας περιουσίας και περιέρχεται στους κληρονόμους του κατά τον χρόνο του θανάτου του (επαγωγή). Εφόσον δεν συντρέξουν οι παραπάνω, αναγκαίες κατά τον νόμο, προϋποθέσεις της καταλογιστικής ευθύνης του υπολόγου, όσο αυτός ευρίσκεται στη ζωή, δεν γεννάται η οικεία καταλογιστική ενοχή, διότι γενική και αφηρημένη αξίωση δεν νοείται (Σημαντήρας, «Γενικαί Αρχαί....» σελ. 139) και, επομένως, μετά το θάνατο αυτού δεν ευθύνονται οι κληρονόμοι του για την αποκατάσταση του διαπιστωθέντος και καταλογισθέντος εις βάρος τους, μετά το θάνατο, διαχειριστικού ελλείμματος, διότι κατά το χρόνο της επαγωγής της κληρονομιάς δεν περιλαμβανόταν στο παθητικό αυτής κάποιο καταλογισθέν ποσό εξ αυτής της αιτίας. Εν κατακλείδι, στην προκειμένη περίπτωση, - και υπό την εκδοχή ότι ο καταλογισμός από άτακτη διαχείριση έχει αμιγώς αποζημιωτικό (και όχι προσωποπαγή) χαρακτήρα, άποψη που αποδυναμώνεται από το γεγονός ότι η ευθύνη του υπολόγου συναρτάται, αφενός με την ιδιότητα του προσώπου του ως διαχειριστή κοινωφελούς περιουσίας, αφετέρου με τον βαθμό της υπαιτιότητάς του, - πράξη καταλογισμού μπορεί να εκδοθεί, μόνο κατά του ευρισκομένου στη ζωή Ηγουμένου της Ι. Μονής, όχι δε και κατά των κληρονόμων των αποβιωσάντων μελών της Διαχειριστικής Επιτροπής, διότι η περιουσία τους, κατά τον χρόνο του θανάτου, δεν βαρυνόταν με κάποια σχετική αξίωση, ούτε, κατά μείζονα λόγο, με κάποιο καταλογισθέν ποσό (ΣτΕ 1718/2013, Γεωργιάδης-Σταθόπουλος. Άρθρο 1710, παρ. 94, ΓνΝΣΚ 32/2009).

35. Κατά τη δεύτερη συγκλίνουσα, προς την μειοψηφήσασα γνώμη, άποψη των Κωνσταντίνου Κατσούλα, Αδαμαντίας Καπετανάκη και Κωνσταντίνας Χριστοπούλου, Νομικών Συμβούλων του Κράτους (ψήφοι 3), το έλλειμμα που διαπιστώθηκε στη διαχείριση της καταληφθείσας, από τον Ιερομόναχο, για την αποπεράτωση του Γηροκομείου της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Κρήτης, περιουσίας, συνιστά κατά τη θεωρία αλλά και τη νομολογία τυπικό έλλειμμα (ΕΣ 472/2018, 3947/2014 κ.α), δεδομένου ότι το προϊόν της εκποιηθείσας περιουσίας διετέθη, κατά παράβαση του άρθρου 109 παρ 1 του Συντάγματος αλλά και του άρθρου 10 του ν.4182/2013, που κατήργησε το ν.455/1976, για σκοπό διαφορετικό από αυτόν που όρισε ο διαθέτης- ιερομόναχος και συγκεκριμένα για την κάλυψη άλλων αναγκών της Αρχιεπισκοπής Κρήτης. Συνεπώς στην περίπτωση αυτή, όπου το έλλειμμα δεν συνεχεται με την

ύπαρξη πραγματικής ζημίας, αλλά προκαλείται λόγω της μη τήρησης των νομίμων διατυπώσεων, ο καταλογισμός σε βάρος των υπολόγων συνιστά μέτρο, όχι αποκαταστατικού, αλλά κυρωτικού χαρακτήρα, ως έκφραση αποδοκιμασίας της διαχειριστικής τους συμπεριφοράς λόγω απόκλισης από τα οριζόμενα στις ισχύουσες δημοσιολογιστικές διατάξεις, κανόνες, εντολές και οδηγίες (ΕΣ 472/2018). Η σχετική δε σε βάρος των υπολόγων αξίωση, στην περίπτωση τυπικού ελλείμματος, όπως στη προκείμενη περίπτωση, γεννάται από την έκδοση της καταλογιστικής πράξης και όχι από την επέλευση του ελλείμματος. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατός ο καταλογισμός σε βάρος των κληρονόμων, υπολόγων που προαπεβίωσαν της έκδοσης της καταλογιστικής πράξης, δεδομένου ότι η αιτία θανάτου μεταβίβασης της σχετικής αξίωσης, προϋποθέτει ότι η αξίωση αυτή υφίσταται κατά το χρόνο θανάτου των υπολόγων. Άλλωστε, πάγια γίνεται δεκτό ότι η διοικητική χρηματική κύρωση με την οποία επιδιώκεται, όχι η ανόρθωση προκληθείσας ζημίας, αλλά ο κολασμός του υπόχρεου φυσικού προσώπου δεν μπορεί να επιβληθεί το πρώτον, μετά το θάνατο του ——— προσώπου, σε βάρος των κληρονόμων του, εφόσον οι κληρονόμοι, υπό την ιδιότητα αυτή, δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων σε βάρος των οποίων δύναται να επιβληθεί η κύρωση και δεν τους αποδίδεται οποιαδήποτε συμμετοχή στην παράβαση (πρβλ. ΣτΕ 1880/2014, 947/2011, ΝΣΚ 308/2016).

ΓΧ

Θ

Απάντηση

36. Ενόψει όλων των προεκτεθέντων, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τακτική Ολομέλεια), γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ως εξής :

α) Ως προς τον θανόντα Ιερομόναχο Αρχιμανδρίτη Τ.Α., ο οποίος εγκαταβιούσε στη Μονή της κουράς και εγγραφής του στο μοναχολόγιο αυτής, και απεβίωσε χωρίς νόμιμα τέκνα και χωρίς να αφήσει διαθήκη, χωρεί σε βάρος της παραπάνω Μονής, ως κληρονόμου, με το ευεργέτημα της απογραφής καταλογισμός για το διαπιστωθέν έλλειμμα εντός του χρόνου της παραγραφής και μέχρι το ύψος του ενεργητικού της τυχόν καταλειφθείσας κληρονομιάς περιουσίας

β) ως προς τον θανόντα Αρχιεπίσκοπο Κρήτης κατά κόσμο Μ.Π., ανεξάρτητα από το αν είχε ή όχι καρεί μοναχός, το έλλειμμα είναι καταλογιστέο, εντός του

ΓΧ

Θ

χρόνου της παραγραφής, σε βάρος των κληρονόμων του από διαθήκη ή εξ αδιαθέτου σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του ΑΚ.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 16 - 12 - 2019

Ο Πρόεδρος

Γ. Χαλκιάς

Ιωάννης - Κωνσταντίνος Γ. Χαλκιάς

Πρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Θεodώρα Καραχάλιου

Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.